

NUTQIY KOMPETENSIYA VA INTERFAOL TA'LIM METODLARI INTEGRATSIYASI

Nasimova Muattar Khasanovna

PhD Students of Samarkand State University

named after Sharof Rashidov

Uzbekistan

nasimovamuattar@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada og'zaki nutq kompetensiyasining lingvistik, psixolingvistik va pedagogik jihatlari tahlil qilinadi. Unda kompetensiyaning asosiy tarkibiy qismlari sifatida grammatika, leksika va fonetika o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik yoritiladi. Shuningdek, interfaol ta'lim metodlari, xususan keys-stadi va loyiha ishlari og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligi ko'rsatib beriladi. Tadqiqotda nutq faoliyatining integratsiyalashgan yondashuvi hamda kommunikativ kompetensiyaning ta'lim jarayonidagi o'rni asoslanadi. Natijada talabalarda og'zaki nutq, tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari ochib beriladi. Maqola zamonaviy ta'limda nutqiy kompetensiyani shakllantirishning nazariy va amaliy asoslarini yoritadi.

Tayanch so'zlar: og'zaki nutq kompetensiyasi, kommunikativ kompetensiya, lingvistik kompetensiya, fonetika, leksika, grammatika, interfaol metodlar, ta'lim jarayoni.

Abstract

This article analyzes the linguistic, psycholinguistic, and pedagogical aspects of oral speech competence. It highlights the interconnection of its core components, including grammar, vocabulary, and phonetics. The study also examines the effectiveness of interactive teaching methods, particularly the case study and project-based learning approaches, in developing speaking skills. Furthermore, it emphasizes the role of integrated language activities and communicative competence in the educational process. As a result, the article demonstrates the development of students' oral speech, critical thinking, and problem-solving skills. The paper focuses on both theoretical and practical aspects of forming oral speech competence in modern education.

Keywords: oral speech competence, communicative competence, linguistic competence, phonetics, vocabulary, grammar, teaching methods, interactive learning.

Og'zaki nutq kompetensiyasi shaxsning ijtimoiy muhitda samarali muloqot qilish, axborotni tushunarli yetkazish va tinglovchini anglash qobiliyatini ifodalovchi murakkab tuzilma hisoblanadi. U lingvistik komponentga asoslanib, grammatika, leksika va fonetika bilimlarini hamda ularni nutqda qo'llash ko'nikmasini o'z ichiga oladi. Bu kompetensiya tilning fonetika, leksika, morfologiya, sintaksis va stilistika kabi bo'limlari bilan uzviy bog'liqdir[6]. Shuningdek, bu kompetensiya grammatik jihatdan to'g'ri gap tuzish, mazmunni anglash va nutqni mantiqan shakllantirishni ham o'z ichiga oladi[1]. Og'zaki nutq kompetensiyasi lingvistik va fonetik bilimlarning integratsiyasi asosida shakllanib, shaxsning samarali kommunikativ faoliyatini ta'minlaydi hamda to'g'ri va mazmunli nutq qurish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Nutq kompetensiyasining psixolingvistik va pedagogik jihatlari

Nutqiy kompetensiya zamonaviy o'qituvchining kasbiy faoliyatida muhim vositalardan biri bo'lib, uning mazmuni, tuzilishi va turlari pedagogik muloqot hamda kommunikativ samaradorlik nuqtai nazaridan tahlil etiladi [4]. Ushbu kompetensiya nutqni to'g'ri va adekvat qo'llash bilan birga, til vositalaridan samarali foydalanish, shuningdek, nutqning ifodaliligini ta'minlovchi lingvistik va nolingvistik, xususan, intonatsion vositalarni qo'llash qobiliyatini ham qamrab oladi [9]. Shu bilan birga, nutq kompetensiyasi faqat lingvistik bilimlar majmui bilan cheklanmaydi, balki ularni turli kommunikativ vaziyatlarda amaliy qo'llashni ham nazarda tutadi. Bu jarayonda sotsiolingvistik va pragmatik komponentlar muhim ahamiyat kasb etib, ular orqali nutqning ijtimoiy kontekstga mosligi hamda muloqot maqsadiga erishish ta'minlanadi. Xususan, lingvistik kompetensiya til birliklarining grammatik va sintaktik jihatdan to'g'ri qo'llanilishi haqidagi bilimlarni o'z ichiga olsa, sotsiolingvistik kompetensiya ijtimoiy jihatdan maqbul nutq shakllarini tanlash va muloqot sharoitini to'g'ri anglashni talab etadi [2]. Bundan tashqari, nutqiy kompetensiya nutq faoliyatining barcha turlarini — tinglab tushunish, o'qish, gapirish va yozishni — o'zaro integratsiyalashgan holda egallashni ham o'z ichiga oladi [8]. Ayniqsa, xorijiy tilni o'rganish jarayonida ushbu komponentlarning uyg'un rivoji nutqiy kompetensiyaga asoslangan yondashuvning markaziy ahamiyatini belgilaydi.

Nutqiy kompetensiyani rivojlantirishda Case study (keys-stadi) va project work (loyixa ishlari)

Ushbu metodlar ichida eng samarali yondashuvlardan biri sifatida «Keys-stadi» (case study) usuli alohida o'rin tutadi. «Case study» atamasi ingliz tilidan olingan bo'lib, “case” – aniq vaziyat yoki hodisa, “study” – o'rganish va tahlil qilish ma'nolarini anglatadi. Mazkur

metod real yoki modellashtirilgan vaziyatlarni chuqur tahlil qilish asosida o'qitishni tashkil etishga yo'naltirilgan uslub hisoblanadi. Tarixiy manbalarga ko'ra, ushbu yondashuv 1921-yilda Garvard universitetida iqtisodiyot va boshqaruv fanlarida amaliy muammolarni o'rganish maqsadida ilk bor qo'llanilgan. Keys-stadi jarayonida ochiq axborot manbalari yoki real hayotiy voqea-hodisalar tahlil obyekti sifatida olinadi. Ushbu metodik yondashuv quyidagi asosiy savol yo'nalishlariga tayanadi: Kim (Who), Qachon (When), Qayerda (Where), Nima uchun (Why), Qanday (How) va Qanday natija (What result). Mazkur savollar asosida talaba mavjud ma'lumotlarni tizimli tahlil qilib, muammoning maqbul yechimlarini ishlab chiqishga yo'naltiriladi.

Loyiha ishlari talabalarning real hayotiy vaziyatlarda tilni qo'llash imkoniyatini kengaytirsa, keys-stadi usuli energetika sektori kabi amaliy stsenariylar orqali ularning og'zaki nutq kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi[7]. Shuningdek, loyiha faoliyati davomida talabalar o'z fikrlarini muhokama qilish, taqdimot qilish va izohlash orqali kommunikativ ko'nikmalarini mustahkamlaydi, bu esa real muloqot ehtiyojlarini aks ettiradi. Keys-stadi esa talabalarga muayyan muammolarni hal qilish jarayonida turli axborot manbalaridan foydalanib, real vaziyatni chuqur tahlil qilish imkonini beradi[4]. Keys-stadi texnologiyasi esa talabalarni muammoli vaziyatlarni hal etish jarayoniga jalb etib, ularning ilmiy-ijodiy fikrlashini rivojlantiradi hamda bilim va ko'nikmalarni hamkorlikda qo'llashga o'rgatadi. Ushbu metod, ayniqsa, oliy ta'lim muassasalarida talabalarning tadqiqot, kommunikativ va analitik ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi[3]. Shu nuqtai nazardan, keys-stadi metodologiyasi talabalarning o'quv jarayonida faol ishtirokini ta'minlab, ularning tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish hamda argumentativ nutq kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi[5]. Ushbu yondashuv nutq faoliyatining barcha turlarini integratsiyalab, talabalarning kommunikativ maqsadlarga erishishini ta'minlaydi va zamonaviy ta'lim jarayonida yuqori samaradorlikni yuzaga chiqaradi.

Xulosa qilib aytganda, keys-stadi metodi zamonaviy ta'lim jarayonida nazariy bilimlarni amaliy vaziyatlar bilan integratsiyalash orqali talabalarning kommunikativ va kognitiv kompetensiyalarini rivojlantiruvchi samarali pedagogik texnologiya hisoblanadi. Mazkur yondashuv talabalarda mustaqil fikrlash, tizimli tahlil qilish, muqobil yechimlar ishlab chiqish hamda asosli xulosalar chiqarish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu bilan birga, u og'zaki nutq kompetensiyasini rivojlantirishda ham muhim didaktik vosita bo'lib, zamonaviy ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

References

1. Congmin, Z. (2023). Theorizing the Language Ability and Language Assessment. *US-China Foreign Language*, 21(7). <https://doi.org/10.17265/1539-8080/2023.07.002>

2. G'aniyeva, M. (2025). Zamonaviy o'qituvchi nutqiga qo'yiladigan talablar va nutqiy kompetensiyalarni baholash mezonlari. Zenodo (CERN European Organization for Nuclear Research). <https://doi.org/10.5281/zenodo.17682764>
3. Hnatenko, T., & Lysenko, N. (2023). Use of innovative learning technologies in higher educational in the conditions of mixed education. 1, 14. <https://doi.org/10.32782/health-2023.1.3>
4. İsmaylova, R. (2024). Effectiveness of English Language Teaching Based on Communicative Approach in Azerbaijan Higher Education Institutions. DergiPark (Istanbul University).
5. Romashyna, Z. (2025). Usage of gamification as an interactive educational method in teaching foreign languages. ScienceRise Pedagogical Education, 56. <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2025.338621>
6. Tashmuradova, H. (2026). Boshlahg'ich sinf o'quvchilarini nutqini sun'iy intellekt vositalari orqali rivojlantirish. Zenodo (CERN European Organization for Nuclear Research). <https://doi.org/10.5281/zenodo.18753206>
7. Vilkhovchenko, N. (2024). Using project work in teaching english for specific purposes for energy sector. Bulletin of Alfred Nobel University Series Pedagogy and Psychology, 1(27), 160. <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2024-1-27-17>
8. Vladlenov, D. (2023). Problems of the development of science and the view of society. 1. <https://doi.org/10.46299/isg.p.2023.1.11>
9. Качак, Т., & Blyznyuk, Т. (2023). Development of Communicative Competence of Future Special Education Teachers. Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 10(1), 87. <https://doi.org/10.15330/jpnu.10.1.87-98>